

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Utbyte och skydd av personuppgifter i en globaliserad värld

[COM(2017) 7 final]

(2018/C 081/29)

Föredragande: **Cristian PÎRVULESCU**

Remiss	Europeiska kommissionen, 31.5.2017
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktions-sätt
Beslut av EESK:s plenarförsamling	8.5.2017
Ansvarig facksektion	Yttre förbindelser
Antagande av facksektionen	28.9.2017
Antagande vid plenarsessionen	18.10.2017
Plenarsession nr	529
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	175/1/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 På grundval av sina grundläggande värden och konstituerande handlingar har EU ett ansvar för att bli en global aktör när det gäller att främja respekten för de grundläggande rättigheterna och ett fullgott integritetsskydd och skydd av personuppgifter. EESK uppmanar därför kommissionen att vara proaktiv på bilateral och multilateral nivå för att främja de högsta standarderna för skydd av personuppgifter.

1.2 EESK anser att de fyra viktigaste kriterier som kommissionen ska beakta när den bedömer vilka länder som ska inbegripas i en dialog om adekvata skyddsnivåer är väl avvägda och rimliga. Det är dock viktigt att tolka dessa kriterier i ljuset av ett genuint engagemang från regeringarna, parlamenten och domstolarna i dessa länder för att uppnå en likvärdig och funktionell nivå på skyddet av personuppgifter.

1.3 EESK efterlyser mer insyn och deltagande i processen för utfärdande av beslut om adekvat skyddsnivå. Företrädare från näringslivet, framför allt små och medelstora företag, konsumentskyddsgrupper, medborgargrupper och andra civilsamhällesorganisationer måste involveras och rådfrågas. Kommittén är öppen för att underlätta samrådsprocessen.

1.4 EESK välkomnar den dialog som kommissionen inlett med viktiga handelspartner i östra och sydöstra Asien, till exempel Japan, Korea och eventuellt Indien, samt länder i Latinamerika och länder som omfattas av den europeiska grannskapspolitiken, som har uttryckt intresse för att få ett "konstaterande om adekvat skyddsnivå".

1.5 EESK hoppas att kommissionen, rådet, de nationella regeringarna och parlamenten i medlemsstaterna samt Förenta staterna:s regering och kongress kommer att välkomna förslagen i Europaparlamentets resolution av den 6 april 2017 om huruvida ett adekvat skydd säkerställs genom skölden för skydd av privatlivet i EU och Förenta staterna. Europaparlamentet tar upp allvarliga farhågor i sin resolution, och många av dem visar att avtalet och den nuvarande amerikanska lagstiftningsramen inte skyddar EU-medborgarnas rättigheter i praktiken.

1.6 Med tanke på den snabba tekniska utvecklingen och den fortsatta utvidgningen av IKT-infrastrukturen krävs det noggrann statlig tillsyn och övervakning. Även om beslut om adekvat skyddsnivå utvärderas vart fjärde år (se artikel 45.3 i den allmänna dataskyddsförordningen), rekommenderar EESK en ständig kontakt mellan kommissionen, dataskyddsmyn-

digheterna och tredjeländers offentliga myndigheter för att kartlägga nya utmaningar inom denna mycket dynamiska tekniska och ekonomiska miljö.

1.7 EESK anser att främjande av standarder för dataskydd genom multilaterala instrument bör vara en prioritet för kommissionen och att detta åtagande bör understödjas av resurser, så att man kan uppnå *a priori* ett verkligt skydd av de mänskliga rättigheterna och *a posteriori* ett effektivt rättsmedel för skador som lidits.

1.8 Kommittén betonar att kommissionen inte gör någon skillnad i meddelandet mellan olika typer och användningar av personuppgifter, med undantag av brottsärenden.

1.9 Europarådets konvention nr 108 från 1981, med dess tilläggsprotokoll från 1999, är det enda bindande multilaterala instrumentet på dataskyddsområdet. Instrumentet bör vidareutvecklas och fler tredjeländer bör uppmanas att ansluta sig.

1.10 Multilaterala insatser inom OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling), G20 och Apec (Ekonomiska samarbetet i Asien och Stillahavsområdet) bör utvecklas ytterligare i syfte att bygga upp ett verkligt globalt multilateralt system för skydd av personuppgifter. Samarbetet med FN:s särskilda rapportör för rätten till integritet bör vara stabilt och funktionellt.

1.11 När det gäller utbyte av personuppgifter inom ramen för förebyggande, utredning och lagföring av brott är kommittén en stark förespråkare av att skapa solida dataskyddsgarantier, men är också öppen för införandet av en adekvat skyddsnivå inom det straffrättsliga området. Dataskydd och förebyggande, utredning och lagföring av brott, inklusive it-brottslighet och terrorism, bör gå hand i hand.

1.12 EESK erinrar om vikten av skydd av personuppgifter och uppgifter om hälsa och rehabilitering för personer med funktionsnedsättning i enlighet med artikel 22 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

2. Bakgrund och inledning

2.1 Skydd av personuppgifter är en del av Europas gemensamma konstitutionella system och är förankrat i artikel 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Det har varit av central betydelse för EU-lagstiftningen i mer än 20 år, från dataskyddsdirektivet 1995 till antagandet av den allmänna dataskyddsförordningen och polisdirektivet 2016.

2.2 Genom reformen av EU:s dataskyddslagstiftning, som antogs i april 2016, införs ett system som säkerställer en hög skyddsnivå både inom EU och för internationellt utbyte av personuppgifter för kommersiella syften och brottsbekämpningsändamål. De nya bestämmelserna träder i kraft i maj 2018.

2.3 Efter att ha slutfört EU:s dataskyddsbestämmelser håller kommissionen för närvarande på att utforma en strategi för att främja internationella standarder för dataskydd. I meddelandet presenteras de olika verktygen för internationellt utbyte av personuppgifter, som bygger på de reformerade dataskyddsbestämmelserna, samt strategin för samarbete med utvalda tredjeländer för att i framtiden fatta beslut om adekvat skyddsnivå och främja standarder för dataskydd genom multilaterala instrument.

2.4 Den allmänna dataskyddsförordningen från 2016 innehåller en "verktygslåda" med mekanismer för överföring av personuppgifter från EU till tredjeländer: beslut om adekvat skyddsnivå, standardavtalsklausuler, bindande företagsbestämmelser, certifieringsmekanismer och uppförandekoder. Det primära syftet med dessa mekanismer är att säkerställa att sådana personuppgifter om européer som överförs utomlands omfattas av ett åtföljande skydd. Medan strukturen för gränsöverskridande överföringar av personuppgifter är liknande den som fastställs enligt dataskyddsdirektivet från 1995, förenklas och utvidgas tillämpningen av dem genom reformen. Dessutom införs nya verktyg för gränsöverskridande överföringar (till exempel uppförandekoder och certifieringsmekanismer).

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK ser mycket positivt på EU:s insatser för att skydda sina medborgares personuppgifter och samtidigt förbli öppet och integrerat i en alltmer sammankopplad värld.

3.2 På grundval av sina grundläggande värden och konstituerande handlingar har EU ett ansvar för att bli en global aktör när det gäller att främja respekten för de grundläggande rättigheterna och ett starkt integritetsskydd och skydd av personuppgifter. EESK uppmanar därför kommissionen att vara proaktiv på bilateral och multilateral nivå för att främja de högsta standarderna för skydd av personuppgifter för sina egna medborgare och medborgare i tredjeländer.

3.3 EU bör stödja den globala agendan för skydd av personuppgifter och dess centrala principer: dataskydd är en grundläggande rättighet som säkerställs genom att anta övergripande lagstiftning på detta område, införa verkställbara rättigheter i fråga om personlig integritet och inrätta oberoende tillsynsmyndigheter.

3.4 Högsta möjliga skydd av personuppgifter är inte bara en rättslig skyldighet utan också en stor möjlighet. Den digitala ekonomin, internationella flöden av varor och tjänster och e-förvaltning gynnas alla av medborgarnas förtroende för de befintliga institutionella och rättsliga skyddsmekanismerna. Dataskydd och en rättvis internationell handel är viktiga för medborgarna och bör inte betraktas som motstridiga värderingar.

3.5 EESK fortsätter att stödja den allmänna inriktningen i EU:s dataskyddspolitik, såsom framgår av kommitténs tidigare yttranden, men insisterar på behovet av en högre skyddsnivå. I sitt yttrande SOC/455 om "Allmän uppgiftsskyddsförordning" gav kommittén ingående exempel avseende flera artiklar när det gäller fastställande av en bättre definition av rättigheterna, förstärkning av skyddet för medborgarna i allmänhet och för arbetstagarna i synnerhet, typen av samtycke, kriterierna för när personuppgifter får behandlas och i synnerhet uppgiftsskyddsombudens roll och behandlingen av personuppgifter i anställningsförhållanden ⁽¹⁾.

3.6 Dessutom framhöll EESK fysiska och juridiska personers rätt att uttrycka sitt samtycke med avseende på deras uppgifter. I sitt yttrande TEN/631 om "Skydd av personuppgifter" konstaterar EESK att "användarna måste informeras, utbildas och vara försiktiga, eftersom när de väl gett sitt samtycke kan leverantören behandla innehåll och metadata ytterligare för att erhålla högsta möjliga aktivitet och intäkter. [...] Utbildning av användarna så att de utnyttjar sina rättigheter, samt även anonymisering eller kryptering, bör utgöra prioriteringar i denna förordning" ⁽²⁾ (förordningen om respekt för privatlivet och skyddet av personuppgifter i elektronisk kommunikation).

3.7 EESK välkomnar att det efter maj 2018 kommer att finnas en enda alleuropeisk uppsättning bestämmelser i stället för de 28 nationella lagar som gäller i dag. Den nyligen inrättade mekanismen med en enda kontaktpunkt kommer att säkerställa att en enda dataskyddsmyndighet kommer att ansvara för tillsynen av gränsöverskridande databehandling som hanteras av företagen i EU. Enhetlig tolkning av de nya reglerna kommer att garanteras. Framför allt i gränsöverskridande fall där flera nationella dataskyddsmyndigheter berörs kommer ett enda beslut att antas för att säkerställa att gemensamma problem får gemensamma lösningar. EESK hoppas att de nya förfarandena inte bara säkerställer en konsekvent tolkning utan också den högsta möjliga nivån av dataskydd.

3.8 EESK noterar att Digital Europe, organisationen som företräder den digitala teknikbranschen i Europa, välkomnar meddelandet och dess viktigaste förslag ⁽³⁾.

⁽¹⁾ EESK:s yttrande om "Allmän uppgiftsskyddsförordning", 23 maj 2012, EUT C 229, 31.7.2012, s. 90.

⁽²⁾ EESK:s yttrande om "Skydd av personuppgifter", 5 juli 2017, EUT C 345, 13.10.2017, s. 138.

⁽³⁾ Skrivelse till kommissionen angående dess nyligen utfärdade meddelande om internationella dataöverföringar, DIGITALEUROPE, 12 maj 2017, hämtad 1 augusti: <http://www.digitaleurope.org/Press-Room/Latest-News/News-Story/newsID/623>

Den tilltagande spridningen av molntjänster innebär nya och komplexa utmaningar, som förväntas växa på grund av den snabba tekniska utvecklingen. Lagstiftningen måste vara anpassningsbar så att den kan bringas i linje med den tekniska utvecklingen och marknadsutvecklingen.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Beslut om adekvat skyddsnivå som fattas av kommissionen är för närvarande det lämpligaste instrumentet för att garantera dataskydd för EU-medborgarna i förhållande till andra länder och organ, både statliga och privata. De är också ett användbart instrument för att uppmuntra tredjeländer att eftersträva en liknande nivå av skydd för sina egna medborgare, och bör därför vara det främsta verktyget för att skydda utbyte av personuppgifter.

4.2 EESK anser att de fyra viktigaste kriterier⁽⁴⁾ som kommissionen ska beakta när den bedömer vilka länder som ska inbegripas i en dialog om adekvata skyddsnivåer är väl avvägda och rimliga. Det är dock viktigt att tolka dessa kriterier i ljuset av ett genuint engagemang från regeringarna, parlamenten och domstolarna i dessa länder för att uppnå en likvärdig och funktionell nivå på skyddet av personuppgifter.

4.3 EESK efterlyser mer insyn i och deltagande i processen för utfärdande av beslut om adekvat skyddsnivå. Företrädare från näringslivet, framför allt små och medelstora företag, konsumentskyddsgrupper och civilsamhällesorganisationer måste involveras och rådfrågas. Kommittén är öppen för att underlätta samrådsprocessen.

4.4 EESK välkomnar den dialog som kommissionen inlett med viktiga handelspartner i östra och sydöstra Asien, till exempel Japan, Korea och eventuellt Indien, samt länder i Latinamerika och länder som omfattas av den europeiska grannskapspolitiken, som har uttryckt intresse för att få ett "konstaterande om adekvat skyddsnivå".

4.5 EESK anser att en status för partiellt adekvat skyddsnivå för vissa länder, som skulle omfatta vissa sektorer och regioner, är problematisk eftersom den inte säkerställer tillräckliga och enhetliga konstitutionella, procedurmässiga och institutionella garantier för att personuppgifter skyddas. En partiellt adekvat skyddsnivå skulle kunna vara ett användbart mellanskede där EU och respektive länder söker gemensamma lösningar och samordnar insatserna. Målet på lång sikt är att nå en mer solid och sammanhållen överenskommelse på grundval av befintliga ramar i alla de berörda länderna⁽⁵⁾.

4.6 EESK välkomnar insatserna för att skapa en solid och fungerande bilateral ram med Förenta staterna. Det nyligen antagna beslutet om skölden för skydd av privatlivet i EU och Förenta staterna, som ersätter Safe Harbour-ramen mellan EU och Förenta staterna, är ett steg i rätt riktning. Den har dock begränsad omfattning, eftersom den bygger på frivilligt deltagande och ett stort antal amerikanska organisationer står därför utanför.

4.7 EESK hoppas att kommissionen, rådet, de nationella regeringarna och parlamenten i medlemsstaterna samt Förenta staterna:s regering och kongress kommer att välkomna förslagen i Europaparlamentets resolution av den 6 april 2017 om huruvida ett adekvat skydd säkerställs genom skölden för skydd av privatlivet i EU och Förenta staterna. Europaparlamentet tar upp allvarliga farhågor i resolutionen, och många av dem visar att avtalet och den nuvarande amerikanska lagstiftningsramen inte skyddar EU-medborgarnas rättigheter i praktiken⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ De viktigaste kriterierna är: 1. Omfattningen av EU:s (faktiska eller potentiella) affärsförbindelser med ett visst tredjeland, vilket även inbegriper frihandelsavtal eller pågående förhandlingar. 2. Omfattningen av flödet av personuppgifter från EU, vilket även avspeglar de geografiska och/eller kulturella banden. 3. Den pionjärroll som tredjelandet spelar i fråga om integritetsskydd och dataskydd, vilket skulle kunna tjäna som modell för andra länder i samma region. 4. De allmänna politiska förbindelserna med tredjelandet i fråga, i synnerhet när det gäller främjandet av delade värderingar och gemensamma mål på internationell nivå.

⁽⁵⁾ Kommissionen har uppmanat Förenta staterna att arbeta mot ett övergripande system för integritets- och dataskydd, för att möjliggöra konvergens mellan de två systemen på längre sikt. Se Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet – Transatlantiska dataflöden: Återställande av förtroendet genom starka skyddsåtgärder, COM(2016) 117 final, 29.2.2016.

⁽⁶⁾ Europaparlamentets resolution av den 6 april 2017 om huruvida ett adekvat skydd säkerställs genom skölden för skydd av privatlivet i EU och Förenta staterna: "Europaparlamentet beklagar djupt att varken principerna för skölden för skydd av privatlivet eller skrivelserna från Förenta staternas administration med sina klarlägganden och garantier påvisar att rättigheterna till effektiva rättsmedel – vilka EU-domstolen i sin dom av den 6 oktober 2015 framhöll som det väsentliga innehållet i den grundläggande rätten i artikel 47 i stadgan – upprätthålls för enskilda personer i EU vilkas uppgifter överförs till en amerikansk organisation med stöd av dessa principer och sedan blir tillgängliga för amerikanska myndigheter, som behandlar dem för brottsbekämpande ändamål och andra ändamål som rör allmänintresset", punkt 26.

4.8 Liknande farhågor framfördes av flera grupper från det civila samhället både i EU och Förenta staterna ⁽⁷⁾. EESK uppmanar alla EU-institutioner att beakta dessa farhågor.

4.9 Kommittén uppskattar visserligen kommissionens önskan att skapa en ny slags dynamik, men noterar att förslagen fortfarande innebär rättslig osäkerhet för personer vars rättigheter har kränkts. Det finns flera aspekter som bidrar till detta:

- Det specificeras inte vilken typ av uppgifter det rör sig om, till exempel personuppgifter, metadata eller immateriella rättigheter.
- Typen av användning. Vilken typ av behandling av personuppgifter är tillåten för kommersiella syften och brottsbekämpningsändamål?
- Karaktären hos de aktörer som berörs. Vilken roll har privata företag, statliga myndigheter och domstolar?
- Den rättsliga ställningen och ansvaret för företag som arbetar med personuppgifter är oklar. Sanktioner och gottgörelse för den skada som lidits. Vilken roll har EU-medlemsstaternas nationella domstolar, eller andra domstolar, inbegripet i tredjeländer?

4.10 Övervakning efter antagandet av ett beslut om adekvat skyddsnivå är avgörande för att säkerställa att avtalen fungerar i praktiken. Med tanke på den snabba tekniska utvecklingen och den fortsatta utvidgningen av IKT-infrastrukturen krävs det noggrann statlig tillsyn och övervakning. Även om beslut om adekvat skyddsnivå utvärderas vart fjärde år (se artikel 45.3 i den allmänna dataskyddsförordningen), rekommenderar EESK en löpande kontakt mellan kommissionen, dataskyddsmyndigheterna och tredjeländers offentliga myndigheter för att kartlägga nya utmaningar inom denna mycket dynamiska tekniska och ekonomiska miljö.

4.11 EESK uppmanar kommissionen att samarbeta med berörda aktörer för att utveckla alternativa mekanismer för överföring av personuppgifter som är anpassade till de särskilda behoven och förhållandena inom specifika sektorer, affärsmodeller och/eller operatörer.

4.12 EESK anser att främjande av dataskyddsstandarder genom multilaterala instrument bör vara en prioritering för kommissionen och att detta åtagande bör understödjas av resurser.

4.13 Europarådets konvention nr 108, med dess tilläggsprotokoll, är det enda bindande multilaterala instrumentet på dataskyddsområdet. Instrumentet bör vidareutvecklas och fler tredjeländer bör uppmuntras att ansluta sig.

4.14 De multilaterala insatserna inom OECD, G20 och Apec bör utvecklas ytterligare i syfte att bygga upp ett verkligt globalt multilateralt system för skydd av personuppgifter. Samarbetet med FN:s särskilda rapportör för rätten till integritet bör vara stabilt och funktionellt.

4.15 Att stärka samarbetet med relevanta nationella tillsynsmyndigheter och myndigheter med ansvar för integritetsskydd i tredjeländer bör prioriteras. Även om OECD:s globala nätverk för integritetsskydd (Global Privacy Enforcement Network) inte utformar rättsligt bindande skyldigheter kan det främja det brottsbekämpande samarbetet genom att dela bästa praxis när det gäller att lösa gränsöverskridande utmaningar och stödja gemensamma genomförandeinitiativ och kampanjer för att öka medvetenheten ⁽⁸⁾.

4.16 När det gäller utbyte av personuppgifter inom ramen för förebyggande, utredning och lagföring av brott är kommittén en stark förespråkare av att skapa solida dataskyddsgarantier, men är också öppen för införandet av en adekvat skyddsnivå inom det straffrättsliga området. Dataskydd och förebyggande, utredning och lagföring av brott, inklusive it-brottslighet och terrorism, bör gå hand i hand.

⁽⁷⁾ Uppmaning från Coalition of Civil Liberties Organisations till EU-lagstiftarna att verka för att övervakningsreformen i Förenta staterna säkerställer en ram som respekterar rättigheterna för personer som inte är amerikanska medborgare, 28 februari 2017, hämtad 1 augusti: <https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2017/02/Section702CoalitionLetter1.pdf>.

⁽⁸⁾ Se även OECD:s Privacy Framework, OECD, 2013.

4.17 Paraplyavtalet om dataskydd mellan EU och Förenta staterna, som ingicks i december 2016, är ett bra exempel på hur rättigheter och skyldigheter i fråga om dataskydd i enlighet med EU:s regelverk kan integreras i bilaterala avtal. Samma förfaranden kan också fungera inom olika politikområden, såsom konkurrenspolitiken och konsumentskyddet. EESK uppmanar kommissionen att undersöka möjligheten att ingå liknande ramavtal med sina viktiga brottsbekämpningspartner.

4.18 Kommittén ser fram emot resultaten av den första årliga översynen av skölden för skydd av privatlivet i EU och Förenta staterna i år, och hoppas att översynen kommer att vara grundlig och deltagarbaserad. EESK hoppas att både EU och Förenta staterna förblir fast beslutna att arbeta tillsammans för att uppnå ett bättre skydd av personuppgifter.

Bryssel den 18 oktober 2017.

Georges DASSIS
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*
